

BCO – Váš orchestr pro 21. století!

Další koncert:

Budeme navyšovat kapacitu, protože je koncert vyprodán, další informace již brzy!

28.05.2024, Vodojem na Žlutém kopci

SAMÁ LÁSKA (PODLE JAROSLAVA SEIFERTA)

Petr Hromádka – Underground – objednávka BCO

Justě Janulytě – Sleeping Patterns

Tomáš Šenkyřík – Zvuky Brna

Noemi Savková – skladba na objednávku

BCO – Pavel Šnajdr

BCO finančně podporují:

Statutární město Brno, Ministerstvo kultury ČR

Mediální partneři:

OperaPlus, KlasikaPlus, Brno Město hudby, ČRo, HIS VOICE

Děkujeme za podporu a spolupráci:

Rebelbean Pole, Battementproduction

www.bcorchestra.cz

JSME NA FACEBOOKU, INSTAGRAMU, TWITTERU a máme YOUTUBE kanál

Změna programu vyhrazena.

12. koncertní sezona 2023/2024

**BRNO
CONTEMPORARY
ORCHESTRA**

18. dubna 2024, 19.00

MY A PAŘÍŽ

Vyprávění o hudbě, která neumí kalkulovat.

Alexander Scriabin – Pět preludií op. 74 (1914) – transkripce pro BCO

Pavel Šnajdr

Edgar Varese – Octandre

I. Assez lent

II. Très vif et nerveux

III. Grave–Animé et jubilatoire

Iannis Xenakis – Anaktorie

...

Joël-François Durand – 3 melodies

Tom Johnson – Eight Patterns for Eight Instruments

Jan Krejčík – Světy Evy Kmentové (objednávka BCO)

1 Město

2 Stroje

3 Voda

4 Ruce

Marie Kopecká-Verhoeven – mezzosoprán

Dominique Defontaines – přenosná řeka, videoprojekce

Rés(O)nances

Brno Contemporary Orchestra – řídí **Pavel Šnajdr**

Vážená posluchačko, vážený posluchači, tentokrát vykládáme o hudbě, která neumí kalkulovat. Inspirací nám byly dvě hudební představy, dvě utopické vize v knihách líčících neblahou budoucnost lidstva: **My** od **Jevgenije Zamjatina** (1884–1937) a **Paříž** ve dvacátém století od **Julese Verna** (1828–1905) – jak by mohly znít ony hudby budoucnosti.

Obě knihy jsou postaveny na představě, že v budoucnosti se necháme hýčkat, ale i ovládat technologiemi. V Paříži díky rozvinuté mechanice bude vše přístupné z pohodlí domova, budeme moci přestat chodit, mluvit i myslet. A My všichni v knize **Jevgenije Zamjatina** budeme řízeni a směřováni na základě kvalifikovaných a kvantifikovaných racionálních matematických pochodů. Budeme existovat díky výzkumným ústavům matematických strojů (Společnost Katakomb a Dobrodíteli), které postupně nahradí veškeré zbytečnosti a nepraktičnosti každodenního života.

Verne ve svém třetím románu z roku 1860 líčí poněkud ponurý obraz lidské společnosti za sto let. Lidstvo na jedné straně využívá obrovské technické vymoženosti, ale na druhé straně prochází obrovským úpadkem vzdělanosti, který s sebou přinesl konzumní a uspěchaný způsob života.

„- Dobře. Ted' si sedni na klávesnici. – Cože? Myslíš... - Říkám, aby sis sedl. Michel dosedl na klavír a vyloudil drásavý zvuk. – Víš, co jsi učinil? Zeptal se ho klavírista. – Nemám potuch. – Nevědomče, vytváříš moderní harmonii! – Aha řek Jacques. – Hochu Hudba se již nevychutnává, hltá se!... Trpně tedy nasloucháme buď ohavné melodii pralesa, fádni, rozvleklé, nekonečné, anebo zvukům tak harmonickým, jaké jsi před chvílí s citem sobě vlastním předvedl, když sis sedl na klaviaturu.“ „Co se orchestru týče, pokračoval Quinsonnans, dospěl k značnému úpadku od doby, kdy nástroj hudebníka neužívá. Je to nepraktické povolání, ach kdyby se dalo nevyužití síly klavírních pedálů použít k čerpání vody v těžním průmyslu! Kdyby tak vzduch unikající z ophikleid sloužil zároveň jako pohon mlýnů Společnosti katakomb. Pokud by střídavý pohyb trombónů mohl být využitelný v mechanických pilách, och pak by výkonní hudebníci byli bohatí a početní.“ „Při těch slovech se dotkl přístroje, klavír se zavřel a místo něho se objevilo rozestlané lůžko a toaletní stolek se všemi náležitostmi. – Tohle tedy, řekl, naši dobu ctí! Piano – postel – komoda – toaletní stolek! – A k tomu noční stolek! Řekl Jacques. – Pravda příteli všechno tu je.“

U Verna se s hudbou setkáme na více místech, sám byl ostatně milovníkem velké francouzské opery. Víme tak například, že kapitán Nemo měl ve svém Nautilu velké varhany, na které po nocích s oblibou hrával. Kromě těchto mechanických popisů nám však Verne nabízí i docela malebný koncept. Ve své novele Profesor Ox, odehrávající se ve Flandrech, nám představuje průběh běžného operního představení:

Tempo vivace vyznělo jako adagio. Allegro se vleklo nekonečně zdlouhavě. Osminové noty se hrály pomaleji než celé noty v jiných zemích. I nejrychlejší árie

Stojím sama na zamrzlém,
zasněženém rybníku
je modré nebe
a úplné ticho
jsem docela malá,
černá tečka
na veliké ploše.
Poslouchala jsem tenkrát v tom tichu
celý svůj další život.

...
Kdybych byl kládkou
co leží pod jezem
dnem i nocí
by mě hladilo tisíce rukou
malých vln
Srdce bych si rozprostřela
pod kůži,
aby bylo těm dotykům
co nejbližší
Voda utíká –
je hluboko –
navršili nábreží –
není možné pohlédit tě řeko
dotknout se tě dlaní,
tvých vln a oblázků
tvých vůní.

...
Vezmi si moje ruce do dlaní
do svých dlaní.
Co to znamená v běhu dějin?
Nic.
A přece všechno.

je možné objektivizovat subjektivní a subjektivizovat objektivní, a to předkládat k svobodné imaginaci, která nestojí na čísle kladných recenzí od náhodných návštěvníků.

V první části koncertu zazní jedno z posledních děl **Alexandra Scriabina** Pět preludií op. 74 z roku 1914 a to vtranskripci pro BCO od **Pavla Šnajdra** jako „komická ukázka“ hudby, kterou ve dvacátém století skladatelé „mohli tvořit, jen když se přivedli k záchvatu inspirace – neznáme formy epilepsie“. ..
Skladba *Octandre* francouzského, ale většinu života v Americe žijícího skladatel **Edgara Varese** je psána pro osm nástrojů a je rozdělena do tří vět s různým tempovým označením. Každá část má jiné sólo a sólista má též jinou funkci. Celé dílko je zakončenou fugou jako z učebnice kontrapunktu.

Koncert věnovaný matematickým strojům se nemůže obejít bez řeckého, ve Francii působícího skladatele a vizionáře **Iannise Xenakise** (1922 – 2001). Takže ano, zahrajeme *Anaktorii* z roku 1969, která byla napsána pro Pařížský oktet.

Francouzský skladatel **Joël-François Durand** (* 1954) studoval nejprve matematiku a teprve poté se nechal strhnout hudbou. Jeho hudba vychází z tradice racionálních kompozičních technik, je však inspirativně poetizována. Je však věrný i mechanice, možná si jeho jméno spojíte s vysoce kvalitními gramofonovými přenoskami. Skladba *Trois Melodies* pro mezzosoprán a pět nástrojů byla zkomponována v roce 1986 na texty vystudovaného matematika, ale především vynikajícího francouzského básníka **Yvese Bonnefoya**.

Yves Bonnefoy (1923 – 2016)
Přeložila **Kristina Kohoutová**

I. Země malého svítání

Rozbřesk překročil práh, vítr se utišil,
Plamen ukrytý v závoji stínů.

Země chladných úst, vykřikující
Nejstarší zármutek skrze tvé tajnosnubné stopy,
Úsvit znovu rozkvetne na tvých ospalých očích,
Odhal mi, zneuctěný, svou modlíci se tvář.

Včera, když vládla poušť 1958

II.
Jako pouhá síla nicoty,
Ústa, slina prázdnoty,
Křičím,
A nad údolím tebe, nad údolím mě,
Zaznívá výkřik radosti ve své přečisté podobě.

V osidlech prahu, Země 1975

III.
A naše ruce hledající se
Se stanou obnaženým kamenem,
A sdílená radost
Hrstí trávy

Nebot' i když ty, i když já,
jsme jen volající
Prstencem jasného ohně,
Jež vítr uhasí

Takže se ani nedozvíme,
Za krátko na obloze,
Zdali se vůbec odehrál ten výkřik,
Který způsobil zrození,

Avšak když naleznou se,
Dají naše ruce svolení,
K dalším nepomíjivostem,
Touhou ještě rozhořelé.

V osidlech prahu, Země 1975

Tvorba amerického v Paříži usazeného skladatele **Toma Johnsona** (* 1939) je fascinující ukázkou, jak z minima vytěžit maximum, ale i, že méně je někdy více. Skladba *Eight patterns for eight instruments* pro nespécifikovaných osm nástrojů je skutečně postavena na osmi jednoduchých vzorcích.

Zvýšené přízemí a otevřený suterén bývalého **Výzkumného ústavu matematických strojů**, dnes kavárny **Pole Rebelbean**, jsou tvořeny prostornou vstupní halou s prosklenou stěnou do ulice a se schodištěm čelně vsazeným mezi dva odhalené nosné pilíře. Po něm návštěvník stoupá kolem plasticky pojaté betonové stěny, která je dílem výtvarnice **Evvy Kmentové**. Monumentální

strukturovaný beton zdi nese na svých vertikálách bílé a zlaté koule, které mají nahodilou rytmičností symbolizovat počítačovou techniku doby. Oslovili jsme ve Versailles u Paříže žijícího a tvořícího skladatele Jana Krejčíka, aby pro BCO a jeho domovský soubor **Rés(O)nances** zkomponoval dílo inspirované tvorbou sochařky, malířky a výtvarnice **Evy Kmentové** (1928–1980).

Světy **Evy Kmentové** je dalším z projektů kolektivu **Rés(O)nances**, které se věnují prolínání výtvarného umění s hudbou. Inspirován poetickým světem z posledního období autorčiny tvorby, « silou křehkosti » charakterizovaným prací s papírem a jinými lehkými materiály, skladba se odehrává mezi industriální poetikou 70. let a přírodní lyrikou. Stejně jako u projektu “Eau de Kupka”, který je volným zpracováním Kupkova obrazu “*Eau. La Baigneuse*” (Voda. Koupající se) je zde hudba, projekce, poezie, voda a “pomíjivé plastiky” ve službě tvůrčí fantazie a snění.

Eva Kmentová zanechala několik poetických textů, které jsou v díle použity a v nichž je tematika vody obsažena. Divák-posлуhač se setká s přenosnou řečí a kofonem, výtvarným a hudebním nástrojem, které ztělesňují dlouhodobou orientaci ansámblu **Rés(O)nances**: zachovat fyzickou identitu obrazových a zvukových efektů a tím zprostředkovat vícevrstevnou zvukovou a vizuální percepci, která lépe stimuluje jeho představivost. (**Jan Krejčík**)

texty **Evy Kmentové**, použité ve skladbě:

Stopa
ve sněhu
v písku
v srdci
v čase
šupina
z křídla
motýla
nebe
pohled
dotyk
jizva
srdce
tráva
voda
láska
svoboda.
...

byly ve vkusu quiquendonských občanů změněny ve vážné hymny. Lehké trylky se protahovaly a zpomalovaly, aby nervaly sluch posluchačů. Tak například rychlá vstupní árie Figarova v prvním jednání Lazebníka sevillského byla hrána na třiatřicet úderů metronomu a trvala padesát osm minut, byl-li zpěvák hodně temperamentní.“

Poněkud odlišně vidí budoucnost hudby ve svém románu **My** z roku 1927 lodní konstruktér a revolucionář **Jevgenij Zamjatin**. Vize ideálního odosobněného světa kontrolovaného „Dobroditelem“ se odehrává x let po „Dvousetleté válce“, kdy $x > 1000$. Dystopie je postavena na schopnosti odoperování centra fantazie z mozku.

„A pracně jsem zapjal pozornost, teprve když fonolektor přešel k hlavnímu tématu: k naší hudbě, k matematické kompozici (matematika je příčina, hudba následek), k popisu nedávno vynalezeného musicometeru. Stačí točit touto klikou, a každý z vás vyrobí až tři sonáty za hodinu. Ale co práce to dalo vašim předkům. Mohli tvořit, jen když se přivedli k záchvatu inspirace – neznámé formy epilepsie. A teď uslyšíte velice komickou ukázkou, jak ty jejich výtvořky vypadaly – Skrjabinovu hudbu z dvacátého století...“ „S jakou rozkoší jsem pak poslouchal naši současnou hudbu. (Byla zařazena na konec – pro kontrast.) Křišťálové chromatické stupně sbíhajících a rozbíhajících se nekonečných řad – a shrnující akordy Taylorových a Mac Laurinových vzorců; celotónový, čtvrcově monumentální postup Pythagorovy věty; smutné melodie umdlévavě kolébavého pohybu; výrazné takty střídající se s Fauenhoferovými čarami pauz – spektrálních analýz planet... Jaká nádhera! Jaká neochvějná zákonitost! A jak ubohá je ta svévolná, ničím než divoškými fantaziemi nevyhraněná hudba starověku.“

Většina utopii je postavena na představě, že lidstvo, společnost i příroda budou jako dobře namazaný stroj usilovně pracovat na tom, aby se všichni měli dobře či dokonce lépe a lépe. Vždycky však nastane problém, a to buď proto, že jsou různé představy o ideálním životě a pak ti, kteří nesdílejí „ten správný“ musí být eliminováni anebo proto, že ne každému se chce pracovat, a občas taky proto, že toho začne mít příroda plné zuby... Rovněž od umění se dlouho očekávalo, že bude napomáhat budování ideální společnosti, že umělci budou šroubky a matičkami v konstrukci šťastné, bohaté a krásné komunity. I pro imaginaci byla konstruována pravidla, řády a povinnosti, ale našťáště se vždycky našlo dost těch, kteří je nechtěli dodržovat. Díky tomu můžeme i dnes, ačkoliv se velice snažíme vše unifikovat, globalizovat, zasadit do metrik, utilitarit a tabulek, pořád ještě hovořit o kulturní diverzitě, o různých názorech a představách, ještě pořád